

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU

U ovo krizno doba, nostalgija za boljim vremenima svuda je oko nas i to je potpuno razumljivo. Iako novim problemima uglavnom trebaju nova rješenja, prirodni je ljudski impuls sigurnost tražiti u nečem već poznatom i dokazanom. Nikakvo, stoga, čudo da je u nedavnim anketama Bill Clinton proglašen najpopularnijim političarom u Sjedinjenim Američkim Državama, kao i bivšim predsjednikom koji bi najbolje znao odgovoriti na današnje gospodarske probleme svoje zemlje.

Gospodarski rezultati Sjedinjenih Država pod Clintonovom administracijom bili su zaista impresivni. Osam godina neprekidnog rasta, dvadeset i dva milijuna novih radnih mjesta, značajno smanjenje stope siromaštva, četiri godine budžetskih suficita, smanjenje javnog duga i – što je možda najvažnije – dramatično povećanje ekonomskog optimizma. Impresivne brojke, međutim, ne daju potpunu sliku značaja predsjednika Clintona za suvremeni američki ekonomski razvoj. Jer Bill Clinton je prije svega deideologizirao privredu, stavio rezultat ispred bilo kakvog stranačkog interesa i ponudio viziju društva koje raste i ide naprijed. Društva u kojem će sutra uvijek biti bolje nego danas. To je bilo američko društvo koje je Bill Clinton u najvećoj mjeri i ostavio u nasljeđe napuštajući Bijelu kuću 2001. godine. Današnja kriza pokazuje u kojoj je mjeri nostalgija za Clintonom zapravo i opravdana.

A to pokazuje i ova knjiga koja je pred vama. Ona svjedoči u kojoj je mjeri Clintonova politička privlačnost zapravo utemeljena na sadržaju, a ne na marketingu ili čuvenoj sposobnosti bivšeg američkog predsjednika da se suosjećajnošću poveže s biračima. Prošlo je dvanaest godina od njegovog odlaska iz Bijele kuće, Amerika se nalazi pred ogromnim strukturnim izazovima koji se mnogima od nas čine nepremostivima, ali Clinton je još uvijek onaj stari. Upoznat sa svim brojkama, istraživanjima i zakonskim prijedlozima; posvećen pronalaženju rješenja za stvarne probleme; uvjeren u vrijednosti nadstranačja i kom-

promisa; svjestan da prave rezultate donosi suradnja, a ne konflikt; i, konačno, oboružan svojim zaraznim optimizmom. Danas, nakon više od desetljeća ideološke polarizacije američke politike, ideje Clintonova trećeg puta nanovo se i još uvijek čine tako jasnima, jednostavnima i primamljivima.

Naravno, Clintonova politička platforma ipak je u svojim osnovama jasno ukorijenjena u ljevičarskoj tradiciji Demokratske stranke. Država nije nužno problem, već i dio rješenja. Financijski sektor je bitan, ali samo kao potpora proizvodnji i izvozu. Glavni je zadatak svake vlasti pomoći stvoriti nova radna mjesta. No u ovoj knjizi daju se nazrijeti i akcenti novog klintonizma za dvadeset i prvo stoljeće. Ključ je u sinergiji strategije javnog i privatnog, u stvaranju mreža znanja, inovacija, financija, proizvodnje, unutrašnje i vanjske politike. Najuspješnije zemlje nisu one koje ratuju protiv državne uprave, već one koje imaju pametnu državnu upravu. Državnu upravu koja je i servis građanima i privatnom sektoru, ali i motor usmjerenog, strateški promišljenog i demokratskog razvitka.

Ova knjiga, stoga, postavlja nama u Hrvatskoj čitav niz teških pitanja. Jer jedno je riješiti se predatorskog utjecaja države smanjenjem administracije i privatizacijom, a nešto je sasvim drugo stvoriti pametnu državu sposobnu odgovoriti izazovima dvadeset i prvog stoljeća.

dr. sc. Josip Glaurdić
Sveučilište Cambridge, Ujedinjeno Kraljevstvo

UVOD

NAPISAO SAM OVU KNJIGU ZATO ŠTO volim svoju zemlju i zabrinut sam za našu budućnost. Kako sam često govorio kada sam se prvi put natjecao na predsjedničkim izborima 1992., Amerika je u svojem temelju ideja – ideja o tome da će svatko, bez obzira na svoje podrijetlo, pod uvjetom da ustrajno radi i poštuje pravila, imati slobodu i priliku ostvariti svoje snove, te da će svojoj djeci u nasljeđe ostaviti zemlju u kojoj će i oni imati priliku ostvariti svoje snove.

Vjera u tu ideju jedva drži preko petnaest milijuna nezaposlenih ili onih koji rade samo dio radnog vremena, a treba im posao s punim radnim vremenom da bi izdržavali sebe i svoje obitelji. Ostvarenje te ideje mora se činiti potpuno nerealnim svim onima koji traže posao dulje od šest mjeseci, a za to vrijeme ne mogu dobiti niti razgovor za posao, kao da su sami nekako krivi za to što su postali žrtve najgore recesije od vremena Velike ekonomske krize.

Posao znači mnogo više od sredstva za puko preživljavanje, bez obzira na to koliko je i samo preživljavanje važno. Riječ je o nečem temeljnom za ljudsko dostojanstvo i za naš osjećaj da smo vrijedni kao neovisni i slobodni ljudi koji su korisni i drugima. Zaradio sam svoj prvi novac od košnje travnjaka kada sam imao dvanaest godina. S trinaest godina radio sam u maloj trgovini živežnim namirnicama i istodobno održavao štand za prodaju rabljenih stripova. Do završetka koledža zaradio sam nešto novca radeći sedam drugih poslova. Do kraja studija prava, radio sam još sedam poslova. U posljednjih četrdeset godina radio sam još devet poslova, ne računajući svoju zakladu i drugu vrstu filantropskog rada. Moji prvi poslovi uglavnom nisu dugo trajali. Nisu mi se svi ni sviđali. Ali sam na svakom poslu nešto naučio

– nešto o radu, o odnosu s drugim ljudima i o pružanju poslodavcima i klijentima onoga što im pripada za novac koji daju.

Odrastao sam vjerujući da ću, što god da se dogodi, uvijek biti u stanju izdržavati samog sebe. To je postalo presudnim dijelom mojeg identiteta i potaklo me da dobar dio svojeg odraslog života provedem pokušavajući i drugim ljudima pružiti priliku da mogu isto učiniti za sebe. Srce mi se slama kada vidim da su toliki ljudi zarobljeni u mreži prisilne neaktivnosti, prezaduženosti i sumnje u vlastite sposobnosti. Moramo to promijeniti. I možemo.

Na ovih nekoliko stranica pokušat ću objasniti što se dogodilo našoj zemlji u zadnjih trideset godina, zašto se naš politički sustav nije na bolji način suočio s izazovima, te zašto je uloga države i dalje važna i što bi ona trebala napraviti. Potrudit ću se, najbolje što mogu, razjasniti koje nam mjere stoje na raspolaganju za oživljavanje ekonomije i rješavanje pitanja našeg dugoročnog duga, a zastupat ću tezu da je sve veća zaduženost velik problem koji se ne može riješiti bez novog ekonomskog rasta. Pritom ne mislim na statistički rast poput onog iz prvog desetljeća dvadeset i prvog stoljeća, bez novih radnih mjesta, uz stagnaciju plaća, povećanje siromaštva, frustrirajući dug kućanstava – rast u kojem 90 posto porasta prihoda otpada na najbogatijih 10 posto stanovništva. Želim rast dostojan američkoga sna – mnogo novih poduzeća, dobro plaćenih poslova i vodstvo Amerike u novim industrijama, kao što su čista energija i biotehnologija.

Ako ne obnovimo snažan ekonomski rast, godinama ćemo biti blokirani u ovakvoj vrsti ekonomije i ništa od onoga što budemo poduzimali neće riješiti dugoročni problem duga, bez obzira na to koliko se trudili.

Ukratko, moramo vratiti Ameriku u poslove budućnosti.